

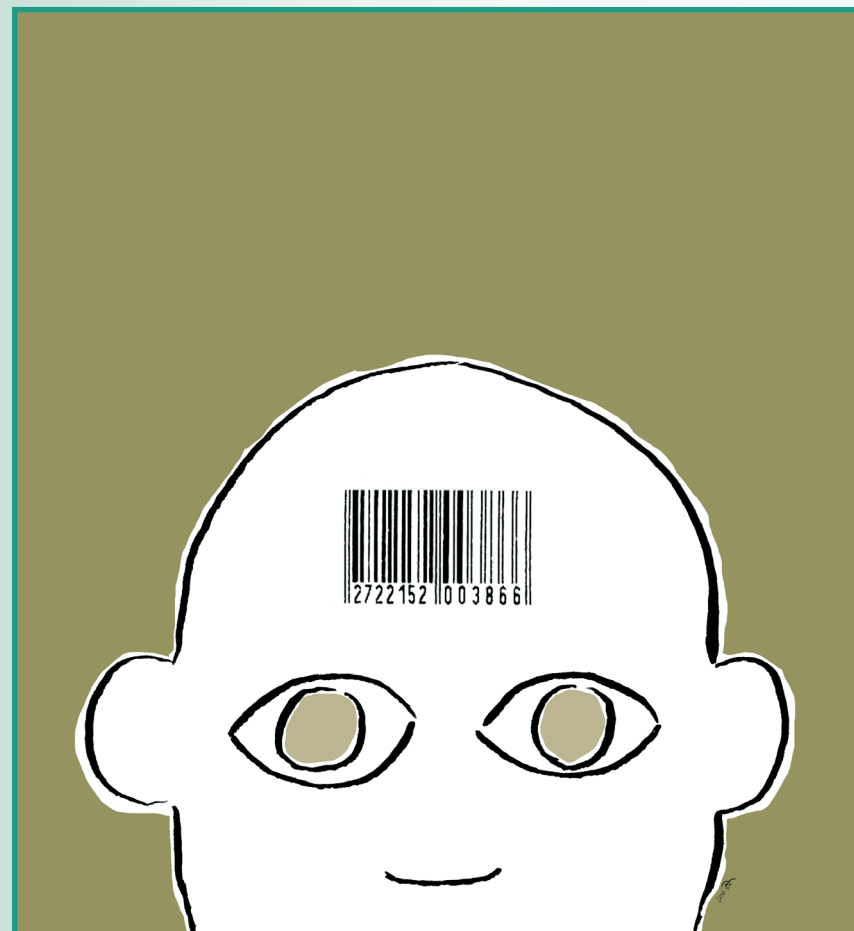
A VILÁG GYERMEKEI 4. MI AZ ÁRA EGY GYERMEKNEK?

SZKC_210_10

A modul szerzője: Borbélyné Nagy Éva

SZOCIÁLIS, ÉLETVITELI
ÉS KÖRNYEZETI KOMPETENCIÁK

10. ÉVFOLYAM

MODULVÁZLAT

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Pedagógus
I. RÁHANGOLÁS, A FELDOLGOZÁS ELŐKÉSZÍTÉSE					
I/a A projektmunka előkészítése					
A	A tanár ismerteti a témát, a választható résztémaköröket, megbeszéli a tanulókkal a téma fontosságát és a feldolgozás módját, a feladatokat és a segédeszközök használatát. Ezt követően megalakulnak a csoportok. 10 perc	Ráhangelés Érdeklődés felkeltése Empátia Szolidaritás	Frontális osztálymunka – tanári magyarázat, megbeszélés	Jegyzetfüzet, toll	P1 (Tanári útmutató a témához) P2 (Gyermekáldozatok a politika és a háborúk világában)
I/b A résztémák és a feladatok meghatározása					
A	A csoportok kiválasztják a résztémát, javaslatokat tesznek a feldolgozására, kérdéseket vetnek fel, és lejegyzik a megbeszélést, valamint projektnaplót nyitnak (a csoportok jegyzőt is kinevezhetnek a feladatra). A csoportok személyre szabottan meghatározzák a feladatokat, időhatárokat, kijelölik a felelősöket. Egy csoportnak egy témával érdemes foglalkozni, a tanulói mellékletekben szereplők közül kiválasztva. 10 perc	Tervezés Kritikus gondolkodás Rendszerező képesség	Csoportmunka – projekt tervezése	Csomagolópapír, projektnapló	

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Pedagógus
II. ÚJ TARTALOM FELDOLGOZÁSA – GYERMEKKATONÁK, GYERMEKPROSTITÚCIÓ					
II/a Forrásanyag összegyűjtése, válogatása					
A	A csoportok feldolgozzák a forrásokat, valamint önálló kutató- és gyűjtőmunkát végeznek más forrásokból a rendelkezésre álló lehetőségek szerint. (Természetesen támaszkodhatnak csak a segédanyagokra.) 30 perc	Kutatás Kíváncsiság felkeltése Kritikus gondolkodás Ismeretelsajátító képesség	Csoport- és önálló munka – kutatás, felfedezés, megbeszélés	D1 (Egyezmény a gyerekmunkáról) D2 (Gyerekmunka – forrásanyag) D3 (Gyermek- és nőkereskedelem) D4 (Kiskorúak prostitúciójához) D5 (Gyermekáldozatok – részlet) D6 (Mégfélemlített gyerekkatonák)	
II/b Iskolai újság vagy honlap tervezése					
A	A csoportok információs oldalt terveznek az iskolaujságba vagy az internetre a kutatott témában. 15 perc	Kreativitás Rendszerező képesség Együttműködés	Csoportmunka – projekt	Számítógép internet-hozzáféréssel, A/4-es papírok, csomagolópapír, filctollak	

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Pedagógus
II/c Cikk írása, szemelvények, illetve jogszabályok, dokumentumok megfelelő részeinek válogatása					
A	A csoportok a jogszabályok és dokumentumok megfelelő részeinek válogatása után rövid cikket vagy szemelvényt írnak a témával kapcsolatban. Egy jegyző lejegyzi a szöveget. 15 perc	Kreativitás Összefüggés-kezelő képesség	Önálló és csoportmunka – projekt	Számítógép internet-hozzáféréssel, A/4-es papírok, csomagolópapír, filctollak Világtérkép	
II/d Végző produktum (újság, honlap) előállítás					
A	A csoportok az elkészült és kiválasztott forrásokból összeállítják egy újság tematikus számát, illetve a honlap oldalait. 10 perc	Kreativitás Összefüggés-kezelő képesség Rendszerező képesség Eszterikai érzék	Csoportmunka – projekt	Számítógép internet-hozzáféréssel, A/4-es papírok, csomagolópapír, filctollak	
II/e Prezentáció					
A	A csoportok bemutatják munkáikat a többieknek. 10 perc	Kommunikációs készség Önbizalom Önkifejezési készség	Csoportmunka – prezentáció, magyarázat	Számítógép internet-hozzáféréssel	
III. AZ ÚJ TARTALOM ÖSSZEFOGLALÁSA, ELLENŐRZÉS ÉS ÉRTÉKELÉS (20 PERC)					
III/a Értékelés					
A	A csoportok értékelik saját munkájukat és a többi csoport prezentációját. A témával kapcsolatos vélemények is megjelennek az értékelési összefoglalókban.	Kritikus gondolkodás Értéktétel Vitakészség Saját vélemény vállalása Konfliktuskezelés	Egész osztály együtt – beszélgetőkör		

MELLÉKLETEK

P1

Tanári útmutató a témához

A projekt témája provokatív. A forrásanyagokból azokat adja ki a tanulóknak olvasásra, feldolgozásra, amelyek véleménye szerint az adott osztályban feldolgozhatóak.

A téma talán szokatlan az osztályteremben, de az élet nem válogat, és sajnos a mi környezetünkben is előfordulhatnak sajnálatos esetek a gyermekek sérelmére. A globális világban pedig a szomorú gyermekesorsokról a tv-ből, híradásokból, dokumentumfilmekből értesülnek a tanulók is. A projekt során a megbeszélések alkalmával a szolidaritás, az együttérzés és az empátia mellett a tudatosságra, a felelősségre és a cselekvő megelőzésre érdemes felhívni a figyelmet. A feldolgozás mikéntje és mélysége a tanulócsoport ismeretében a tanár kompetenciája.

Kockázatok: esetleges szülői tiltakozás; a téma néhány tanulót zavarba hoz; a téma nem megfelelő kezelése (viccek, otromba megjegyzések stb.); „félreértés”: pornográf oldalak keresése az interneten.

A projekt végeredménye: az iskolaújság különkiadása vagy honlap készítése a témáról.

A feldolgozás szempontjai:

- Az osztály összetételétől függően egy vagy több téma feldolgozása.
- A forrásanyagokból azokat használják fel, amelyek az adott tanulócsoport számára megfelelnek.

- A feldolgozás során építsék be a cikkekbe, írásokba saját véleményüket, gondolataikat, kérdéseiket.
- Keressék a jelenségek okait, körülményeit, kritikusan kezeljék a véleményeket.
- Az írások világosak, közérthetőek legyenek.
- Ne féljenek a saját gondolatok, vélemények, akár érzelmek, érzések megosztásától.
- A grafikus vagy tipográfiai formák a figyelem felkeltését szolgálják.
- A képi illusztráció erős kontrollt igényel (nem lehet sokkoló, ízléstelen vagy megalázó).
- Érdemes felhívni a figyelmet az emberi jogi és a gyermekjogi nemzetközi dokumentumokra.
- A gyermeki sorsok különbözősége, esélyegyenlőtlenségek és igazságtalanságok, szerencse.
- Fontos, hogy szóba kerüljenek azok a veszélyek, kockázatok, amelyekre a tanulóknak tudatosan kell figyelniük, hogy ne kerülhessenek ilyen helyzetekbe.
- Érdemes beszélni azokról a szervezetekről, telefonos segélyvonalakról, amelyek veszély vagy komoly probléma esetén hívhatók.

Beszélgetést segítő kérdések:

- Hogyan sikerült a feladatokat megosztani egymás között?
- Elegendő volt-e a rendelkezésre álló idő?
- Mit gondoltok, mennyire érinti ez a téma a ti életeteket?
- Találkoztatok-e új információkkal, ismeretekkel a feldolgozás során? Ha igen, melyek voltak ezek?

- Mennyire találtatok érdekesnek ezt a témát?
- Hallottatok-e már ilyen problémákról? Ha igen, honnan?
- Szoktatok-e beszélgetni ezekről a kérdésekről? Ha igen, milyen alkalmakkor?
- Hasznosnak tartjátok-e az ilyen foglalkozásokat? Miért? Miért nem?

P2 Gyermekáldozatok a politika és a háborúk világában

Hogyan élik meg a háborús konfliktusokat a gyerekek? Milyen nyomokat hagy lelükben az átélt borzalom? Hogyan oldható meg a fegyverroport, a bombázás közepette az iskoláskorú gyerekek tanítása? Mihály Ildikó elemzéséből kiderül, hogy a háborúk súlyos, életre szóló nyomokat hagynak az ott élő gyerekekben, a depressziótól az agresszióig. A háború sújtotta területeken nemcsak a romba dőlt épületeket kell újjáépíteni, hanem a szétzilálódott, agresszióra, félelmekre szocializálódott gyermeklelkeket is hosszú ideig gondozni kell.

2004. szeptember elsején, Észak-Oszétia Beszlán nevű városában az egyik iskola tanévnyitó ünnepségén terroristák túsul ejtettek több száz gyermeket és szülőt. A sok szenvedés után a foglyul ejtettek kiszabadítását célzó akciónak több mint 300 halálos áldozata volt, többségük gyermek. Sajnos, nem ez volt az első olyan eset a világtörténelemben, amely gyermekáldozatokat követelt...

1212-ben húsz-harmincezernyi francia és német gyermekből álló kereszties hadsereget indítottak a Szentföldre. Az egyház vezetői ugyanis – az előző kereszties háborúk sikertelenségei után – az „ártatlanoktól” várták annak visszafoglalását. A Marseille-ből és Olaszországból kihajózott csapatok tagjai azonban nem érték el a

harcok színhelyét sem; többségük már útközben rettenetes körülmények között elpusztult.

1655-ben a svéd hadsereg livóniai ezredében 302 tizenennyolc év alatti gyermekkatona harcolt. Magyarország török megszállása idejéből is fennmaradt néhány ellenálló gyermek legendája, mint ahogy a kis Gavroche regénybeli figurája sem csupán az író fantáziájának szülötte volt: sok hasonló korú társa küzdött a felkelőkkel együtt Párizs utcáin a nagy francia forradalom idejében. Nagy Frigyes katonái közt is százával voltak gyermekek, mint ahogy az 1848-as szabadságharcok hősei sorában is külön őrizi az emlékeztet a katonák harci kedvét rendületlenül ébren tartó kisdobosok alakját.

A 20. században azonban minden képzeletet felülmúlt a gyermekek háborús szerepvállalásának mértéke! Ha a két világháború adatait nem is vesszük számba – így például azokat a 14 év fölötti fiúkat és lányokat sem, akiket Hitler besorozott a reguláris német hadseregbe, azokat a magyar leventéket sem, akiket a háború utolsó szakaszában, fiatal koruk ellenére, ugyancsak behívtak, vagy akik Szerbia, Montenegró, Románia, Bulgária és Görögország nemzeti öntudatra ébredésekor a felnőttekkel együtt a függetlenségért maguk is fegyvert ragadtak –, gondoljunk legalább arra: a második világháború befejezése óta, 1945 és 1992 között a világban 149 nagyobb háború volt, összesen 23 millió gyermekáldozattal...

Az új évezredben sem javult a helyzet. A legújabb adatok azt mutatják, hogy 30 országban jelenleg is legalább 300 ezer gyermek katonáskodik (csak Libériában 15 ezer fő!). Sőt a világ 50 országában a gyermekek-fiatalok hivatalosan még ma is sorkötelesek, azaz fegyveres konfliktusok esetén bármikor bevethetőek. Miközben a régebbi harcok emléke is tovább pusztít: Kambodzsában például még mindig 110 millió (!) akna található szerteszórva az országban, aminek következtében a polgári személyek is – köztük elsősorban a gyermekek – állandóan súlyos veszélyben vannak; az aknasérülé-

sek 20 százaléka ugyanis halállal végződik. (S hasonlóképpen szerdi ma is áldozatait a délszláv háború.)

S ne feledkezzünk meg a számtalan vallási konfliktusról sem...

Gyermeksorsok háborúkban és háborúk idején

Vajon miért vonják be a felnőttek időről időre – akár a hatalom, akár valamilyen eszmény nevében – a gyermekeket a legszörnyőbb harci cselekményekbe is? Valószínűleg igaza van annak az orvosnak, aki e kérdésre adandó válaszként úgy gondolja: a háborús veszélyek vállalásához eleve „a felnőtteknek olyan gyerekké kell válniuk, aki vakon engedelmeskedik az őrmesternek vagy a hadnagynak”. Ugyanitt olvasható ezzel kapcsolatban egy pszichológus magyarázata is, aki szerint: „Mivel a gyerekek sem a háború valóságával, sem a veszély valóságosságával nincsenek tisztában, kihasználják tapasztalatlanságukat...” Az elmondottak alapján egyértelmű: a gyermekek sokkal könnyebben manipulálhatók, mint a felnőttek, s ezt alaposan ki is használják parancsnokaik. Ezt példázza a neveléstörténet néhány jellemző megállapítása is például a spártai és a lovagi nevelési eszményekről. Az előbbi kort ugyanis mindmáig a nevelési intézményekben alkalmazott egyoldalú katonai dresszúra időszakaként emlegetjük, Arisztotelész is úgy magyarázta, hogy ezekben az iskolákban azért teszik szinte állatiassá a gyermekeket, „mert szerintük ez a legbiztosabb út a vitézséghez”...

A harci tudományok már igen korán kialakítottak a hadseregekben olyan „szerepköröket” is – a fegyverhordozókat, a küldöncöket, a hírszerzőket stb. –, melyekben a gyermekek a felnőtteknél sok szempontból jobban hasznosíthatók. De alkalmaztak gyermekeket a harctéren dolgozó szakácsok segítőjeként vagy egyszerűen csak – a lelkesedést ébren tartó – kisdobosként; ez utóbbiakról nemcsak Pósa bácsi írt sok – külföldön, fordításokban is idézett – versikét, hanem festmények, zeneművek is őrzik megdicsőült alakjukat.

A fegyveres küzdelmekbe közvetlenül bevont gyermekek nemcsak állandó életveszélyben, hanem személyiségfejlődésükre sok egyéb miatt is rendkívüli módon ártalmas körülmények között élnek. Kezdeti lelkesedésük – ha volt is ilyen egyáltalán – csak addig a traumatikus „élményükig” tart, amíg környezetükben valaki meg nem sebesül vagy szemük láttára meg nem hal. Attól kezdve ugyanis mindenki másnál jobban rettegnek, s ezen a bénító, a harci teljesítményt kifejezetten veszélyeztető érzésen legfeljebb úgy tudnak úrrá lenni, hogy maguk is hasonló félelmet keltenek – másokban. Ezért törekszenek katonai parancsnokaik arra, hogy – amint a spártai nevelés során is tették a gyermekekkel – a lehető legjobban elvadítsák őket a családjuktól, a kortársaiktól is...

A túlélők gondjairól

A háborúkat túlélő gyermekkatonák – akár reguláris hadseregekből, akár különféle partizán- vagy egyéb csoportokból, akár túszedő akciók menekültjeiként kerülnek ki a fegyveres konfliktusokból – eleve vesztésként kezdik meg további életüket. Többnyire elvesztették már addigra a családjukat (még ha egyik-másik családtagnak sikerült is életben maradnia), s véglegesen összeomlottnak látják a számukra korábban oly szilárdnak vélt felnőtt világot; könnyen lehet, hogy valami súlyos – személyes vagy személytelen – bosszúvágy is munkál bennük. Rossz pszichés és mentális állapotban vannak, fizikai sérüléseik vagy ezekből megmaradt fogyatékoságaik miatt szenvednek, emlékeik miatt folyamatosan szoronganak. Állandósul(hat)nak náluk különféle alvás- és táplálkozási zavarok, mentális problémák is: egyebek közt az éjszakai ágybavizelés, a rendszeres éjszakai felriadás, különféle rémlátomások tünetei várnak orvosok, pszichológusok gyógyító közreműködésére. Egy átfogó pszichológiai vizsgálat tanulságai szerint azonban a háborúk és a terrorista akciók másként hatnak a különböző életkorú gyermekekre, illetve későbbi életkilátásaikra.

Azok, akik a harci események átélésekor 1 és 6 év közöttiek voltak, a későbbiek során főként jellegzetes szomatikus (gyomorfájás) és pszichés (generalizált félelem) tüneteket produkálnak, kognitív nehézségeik lesznek, emiatt iskolai teljesítményük nem megfelelő; gyámoltalan, passzív felnőttekké válnak. A 6 és 11 év közötti életkorban átélt háborús élmények nyomán a direkt traumák mellett egyfajta bűnösség okozta szégyenérzés is szorongatja a túlélőket. Viselkedésüket örökös és indokolatlan hangulatváltozások jellemzik, és krónikussá váló iskolakerülésük miatt semmiféle olyan tudásra, kompetenciára nem tudnak szert tenni, amely felnőttkori boldogulásukat elősegíthetné. Akik pedig már serdülőkként, a 12. és 18. életévük közötti időszakban éltek át háborús eseményeket, azoknak nagyon gyakran alvási és étkezési zavarokkal, esetleges hiperaktivitással s közben az állandó fenyegetettség érzésével kell a továbbiakban folyamatosan együtt élniük. Jellemző rájuk egyfajta, a kortársaikénál jóval nagyobb „öntudat” is, amely főként „háborús” tapasztalataik miatt alakult ki bennük, és sok esetben együtt jár az átéltek miatti megalázottság, illetve az elkövetettek miatti bűntudat kínzó érzésével.

Mit lehet tenni?

Ismerünk olyan kezdeményezéseket, amelyek mindennek ellenére megpróbálják a gyermekekkel ledolgoztatni az őket ért mulasztásokat. E próbálkozások során egy-egy országban, településen legelőször is újból működőképessé teszik a lerombolt iskolaépületeket, pótolják a – gyermekekhez hasonlóan háborús áldozatokká vált, elesett, meggyilkolt – tanárokat, tankönyveket, tanári segédleteket készítenek, vagyis újra megszervezik az oktatást. (Irakban és Afganisztánban például ezt az országos méretű újrakezdési alkalmat használják fel az oktatásirányítók arra, hogy ösztönözzék a tanulásból korábban teljesen kirekesztett lányok iskolai beiratkozását is – egyelőre még igencsak kevés sikerrel.) Láthatunk példákat egyéb, inkább szervezési megoldásokra is.

(Forrás: <http://www.oki.hu/oldal.php?tipus=cikk&kod=2004-12-vt-Mihaly-Gyermekaldozatok>)